

POPÜLİZM VE TOPLUMSAL CİNSİYET KARŞITI HAREKETLER: ORBAN HÜKÜMETİ ÖZELİNDE MACARİSTAN ÖRNEĞİ

Şebnem Açelya BAŞTAN*

ÖZ

Bu çalışmada popülizm ve toplumsal cinsiyet karşıtlığının nasıl beraberce işlediği Macaristan üzerinden incelenmiştir. Popülizmin farklı ülkelerdeki, özellikle Viktor Orban hükümeti özelindeki yansımaları incelenerek, popülist ideolojinin çoğunlukla sağ kanadının toplumsal cinsiyet kavramını, her türlü politikalarına ve söylemlerine uyarlama amaçlı bir günah keçisi olarak yaftaladığı sonucuna varılmış ve ülke özelindeki örneklerle bu durumun Macaristan'ın politik sahnesinde nasıl yer aldığı bir süreç içerisinde açıklanmıştır. Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlilik, sağ popülistlerin Avrupa Birliği karşıtlığı tutumlarını desteklemek ve yozlaşmış olarak gördükleri elit sınıfı, kendi güçlerinin işleyişinin engellenebileceği her yerde tasfiye etmek adına hayata geçirilmektedir. Macaristan'daki Orban hükümetinin de toplumsal cinsiyet karşıtlığından, kendi hegemonyasını kurmak amacıyla etkin bir biçimde faydalandığı, ideolojik dünya görüşünün tüm boyutlarını desteklemek ve buna yönelik politikaları hayata geçirmesine yardımcı bir destek olarak avantaj sağladığı görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Popülizm, Toplumsal Cinsiyet Karşıtlığı, Viktor Orban Hükümeti, Macaristan*

ABSTRACT

POPULISM AND ANTI-GENDER MOVEMENTS: THE CASE OF HUNGARY THE ORBAN GOVERNMENT IN PARTICULAR

In this study, the connection between populism and anti-genderism has been examined through Hungary. By examining populism in different countries, especially in the context of the Orban government, it is concluded that the right-wing populist ideology labels the concept of gender as a

* Yüksek Lisans Öğrencisi, Çankaya Üniversitesi, Siyaset Bilimi Anabilim Dalı

(sebnemacelyabastan@cankaya.edu.tr) 0000-0002-4715-503X

YDÜ Sosyal Bilimler Dergisi, C. XIV, No. 2, (Ekim 2021)

Geliş Tarihi: 07.10.2021

Kabul Tarihi: 26.10.2021

Bu makaleden alıntı yapmak için: Baştan, Ş. A. (2021, Ekim). Popülizm ve Toplumsal Cinsiyet Karşıtı Hareketler: Orban Hükümeti Özelinde Macaristan Örneği. YDÜ SOSBİLDER, 14(2), 132-161.

scapegoat in the adaptation of all kinds of policies and discourses, and how this situation took place in the political scenery of Hungary is explained with specific examples in the country. Anti-gender mobilization is implemented to support the Euro-scepticism of right-wing populists, to eliminate the corrupted elite class wherever their own power may be at risk. It is clear that the Orban government in Hungary effectively benefits from gender opposition to establish its own hegemony and provides an advantage to support all dimensions of the ideological worldview, to implement policies for this purpose.

Keywords: *Populism, Anti-Genderism, Viktor Orban's Government, Hungary*

---

1. Giriş

Bu çalışmanın amacı, popülizmin ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin birbirine nasıl bağlandığını açıklamak ve bu bağlantıyı Macaristan örneğinde somutlaştırmaktır. Bu amaca yönelik ele alınan çalışma üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde popülizmin ana hatlarına yönelik bilgilere yer verilmekte, ikinci bölümde popülizmin toplumsal cinsiyet karşıtlığı ile ilişkisi sorgulanmakta, üçüncü bölümde ise bu ilişki Macaristan ve Orban hükümeti özelinde ele alınmaktadır.

Zamanın ruhu olarak değerlendirilen popülizm, halk ve elitlerin çatışmasına odaklanan ve elitlerin, halkın haklarını ve çıkarlarını gasp ederek sistemi domine ettiği düşüncesine dayanan zayıf temelli bir ideoloji olarak tanımlanmaktadır (Mudde, 2004). Popülist partiler kurumsalcılık, liberalizm ve bireysellik karşıtı tavırlarına ek olarak, halkı elitlerin egemenliğinden korumaya ve sıradan halkın egemenliğini yeniden kurmaya çalışan, çoğunlukla kendileri de seçkin sınıfa ait olan liderlerden oluşmaktadır. Popülizm, sağ kanatta genellikle milliyetçiliğe, sol kanatta ise bazı sosyalizm formlarına eşlik etmekte; temel karşıtlığını ise liberal demokrasinin temel değerleri ve kurumlarına, azınlık haklarına, çoğulluğa ve güçler ayrılığına meydan okumak üzerine kurmaktadır (Mudde, 2018). Vatandaşların bir bölümünün halkın tümü olarak tekleştirilmesi, belirli bir harekete mal edilmesi ve bu suni faillere otoriter bir liderde cisim kazandırılmasına yönelik işleyiş, bariz bir biçimde demokrasi karşıtı sonuçlara neden olsa da; popülistler, kendilerini demokratik bir sistemin temsilcisi, düşmanlarını ise demokrasiye zıt hareket eden hainler olarak görmektedir (Arato, 2016). Son zamanlarda halkı manipüle etmeye yönelik taktikleri ile demokrasinin içten içe altını oyan popülizmin, demokratik sisteminin güvenilirliği ve sağlamlığı ile bilinen Amerika Birleşik Devletleri (ABD)'ne bile, Trump hükümeti ile birlikte bir dönem yerleşmiş olması, demokratik değerlerin korunmadığı takdirde ne kadar kırılabilir olduğunu ve istenmeyen sonuçların deneyimlenebileceğini de göstermiş bulunmaktadır.

Popülist partilerin son zamanlarda karşıt olduğu kavramlardan biri de toplumsal cinsiyettir. Toplumsal cinsiyet, popülist partilerin ele aldığı sıradan halk ve elitler karşıtlığına eşlik etmekte ve hükümetlerin farklı amaçlarına hizmet eden ve söylemleri ahlakileştiren bir kavram olarak kullanılmaktadır. Feminist araştırma popülizmi genellikle radikal sağ grupların, anti-feminist, muhafazakâr, milliyetçi, ırkçı, kadın düşmanı, İslam düşmanı ve anti-demokratik eğilimleriyle değerlendirmektedir (Spierings & Zaslove, 2015). Popülistler bu amaçlarını, halkın desteğini arkasına alabilmek için çeşitli gruplarla ortaklık kurarak gerçekleştirmekte ve medyayla birlikte, halkın duygularına hitap eden görsel kampanyaları da etkili bir biçimde kullanmaktadır. Sağ popülist gündemde ortaya çıkan konular, geleneksel aile yapısını ve muhafazakâr cinsiyet rollerini savunmak, kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarıyla ilgili kadınların özgürlüklerine aykırı düzenlemeler yapmak ve lezbiyen, gay, biseksüel, transseksüel ve interseksüel (LGBTİ) haklarına karşı çıkmaktır. Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin gelişimi, okullardaki müfredatlarda toplumsal cinsiyet ideolojisine yönelik içeriklerin kaldırılması, yerine cinsiyet kimliklerinin biyolojik olarak farklılığına dayanan konuların konulması, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının yasaklanması, kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına müdahale edilerek kürtajın zorlaştırılması veya yasaklanması gibi konularda ortaya çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet karşıtı politikaları yürürlüğe sokmak için halkın desteğini arkasına almak isteyen hükümetler, aileleri ve çocuklu kadınları destekleyen ekonomik politikaları da beraberinde yürürlüğe sokarak insanları cezbetmeye uğraşmaktadır. Avrupa Birliği (AB)'nin toplumsal cinsiyet yanlısı politikalarına karşıtlıklarını ise yozlaşmış elitlerin kurumlarından biri olan AB'nin, geleneksel ve kültürel aile değerlerini yok etmek istediğini ve ülkelerin bağımsızlığına gölge düşürdüğünü söyleyerek milliyetçi bir tepkiye dönüştürmektedirler. Bu noktada da toplumsal cinsiyet kavramı, küresel elitlerin çeşitli politikalarla erkeklerin otoritesine gölge düşürmek istediği ve kendi konumlarını güçlendirmek için dünya genelinde bir nüfus azaltımına gitmeyi amaçladıkları söylenerek kullanılmaktadır.

Macaristan da AB karşıtı sağ popülist ideolojisini, toplumsal cinsiyet karşıtlığı ile birleştirerek, muhafazakâr bazı grupların, medyanın ve kendi görüşünü destekleyen belirli internet platformlarının desteğini alarak sürdürmektedir. AB'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikalarını bir bağımsızlık sorununa dönüştürmekte ve kendi kültürel ve geleneksel aile değerlerini korumak adına bu kararları uygulamayı reddetmektedir. Viktor Orban hükümetinin içeriğini, kadınların ve azınlık gruplarının haklarını gasp eden, kadınları çocuk doğurmaya ve çalışmamaya teşvik eden, azınlık grupların görünürlüğünü ve özgürlüklerini azaltmaya yönelik politikalar oluşturmaktadır. Tüm bu politikaların amacının aile ve çocukları korumak adına yapıldığı

savunulmakta ve halkın desteğini kazanmak için aileleri destekleyip kalkındırarak ek politikalara da yer verilmektedir. Bu bağlamda okul müfredatlarında toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamlaştırmaya yönelik düzenlemeleri kaldırılmış, akademik anlamda toplumsal cinsiyet çalışmaları yasaklanmış, kürtajin cinayet olduğu savunularak zorlaştırılmış ve çocuklu anneleri ve heteronormatif aile yapısını destekleyen politikalara imza atılmıştır. Bunları yaparken AB'nin müdahalelerini reddeden Macaristan, AB'nin kurallarını uygulamayı ülkesinin geleneksel yapısına uygun bulmamakta ve kendi yolunda gitmekte ısrar etmektedir.

2. Popülizm Nedir?

Mbembe'nin, otoriter halinin günümüzde Avrupa'da yaygınlaştığını söylediği üzere popülizm (Mbembe, 2016), sağ politikalara küresel çapta başvurulması ile tecrübe edilmekte ve siyasi değerlerin ekonomi ile baskılandığı, kamusal alanların, farklılıkların ve çoğunluğun yok olduğu, kayıtsızlık ve uyumculuğun hâkim eğilim olarak baş gösterdiği bir post-hakikat döneminin karanlığında öne çıkmaktadır. Popülizm, ilk olarak 19. yüzyılın ortalarında Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıksa da Avrupa politikası ile ilişkilendirilmesi 90'lara denk gelmektedir. 90'lar ile birlikte Avrupa'daki ana politik olgu olarak kabul edilen popülizm, popülist partilerin yaygınlaşması ve kamusal tartışmalara egemen olan temel hitabet şekline ilham kaynağı olması nedeniyle günümüzün zamanının ruhunu oluşturmaktadır (Mudde, 2004).

Son yıllarda yapılan çalışmalarda popülizmin ilk ve en önemli düşünsel temelinin, halk ve elit arasındaki temel çatışmaya odaklanan bir fikirler bütünü olduğu düşünülse de Mudde'ye göre bu durumun hiç mevcut olmadığı veya ikinci planda kaldığı, birçok örnek doğrultusunda açığa çıkmaktadır. Mudde'nin tanımına göre popülizm, toplumun 'saf halk' ve 'yozlaşmış elit' olan iki homojen ve birbirine düşman gruptan oluştuğunu ve politikanın halkın genel iradesinin bir ifadesi üzerine kurulması gerektiğini savunan zayıf temelli bir ideolojidir (Mudde, 2018). Özü tekçilik ve ahlakçılık üzerine kurulan popülizmde, halk ve elitler aynı değerleri ve çıkarları paylaşan iki grup olarak görülse de ahlaki açıdan farklılaştıkları, birinin saf, diğersinin ise yozlaşmış olduğu düşünülür. Popülist bir liderin temel savunusu, elitlerin kendi özel çıkarlarını korumaya çalışmalarına karşılık, sadece kendisinin tüm halkı bir bütün olarak temsil edebileceği iddiası üzerine kurulur (Mueller, 2016). Bu bağlamda Mudde'nin, popülist ideolojiyi zayıf temelli olarak nitelendirilmesinin nedeni, politik gündemin sadece belirli bir kısmına atıfta bulunması; ancak en iyi ekonomik veya politik sistemin ne olduğu konusunda herhangi bir fikir yürütmemesidir. Bu özelliği nedeniyle politik aktörler tarafından sıklıkla başka bir ana ideolojinin yan ürünü olarak kullanılan popülizm, sağ kanatta genellikle milliyetçiliğe, sol kanatta ise Evo Morales ve Hugo Chaves gibi liderlerde ve siyasi partilerinde örneklenebilen sosyalist

ideolojiye eşlik etmekte (Mudde & Kaltwasser, 2017: 31); temel karşıtlığını ise liberal demokrasinin temel değerleri ve kurumlarına, azınlık haklarına, çoğulluğa ve güçler ayrılığına meydan okumak üzerine kurmaktadır (Mudde, 2018).

Mudde'ye göre popülist hareketler, 1929'daki Büyük Buhran'ın doğrudan sonucu olmasa da Avrupa politikasında temelden gerçekleşen birçok sosyal değişim ile alakalı olarak ortaya çıkmıştır. Politikanın talep kısmında bulunan genç ve eğitimli kesimin, politik katılımdan ziyade alışılmadık aktivizm oluşumlarına gösterdiği ilgi, gittikçe büyüyen bir eşitsizlik ile birleşerek mevcut halden memnun olmayan bir kesimin toplum içinde sesinin yükselmesine neden olurken; arz kısmında bulunanların neo-liberal ekonominin ve ulus-üstü politikaların ana akım partilerin etkinliğini kısıtladığı konusunda hemfikir olması, popülist politikacıların bir erişim ve yayın alanı olarak görülen medyanın, radikal bir dönüşüm geçirmesine neden olmuştur (Mudde, 2018). Bugünün popülist politikacılarının da temel hitabet alanı haline gelen, çizilen çerçevenin dışına çıkan yayın gruplarının ve mensuplarının karalandığı bir yere dönüşen medyanın günümüzdeki dönüşümü, halkın yanlış yönlendirilmesi, kirli emellere alet edilmesi ve liderlerin çıkarları doğrultusunda kullanılmasına varan bir noktaya gelmiş bulunmaktadır. Politikacılar ve halk arasındaki ilişkiye kaçınılmaz bir biçimde aracılık eden medya, devletin istekleri doğrultusunda sadece şüphe, korku ve umutsuzluk yayan veya olayları çarpıtan bir araca dönüşmektedir (Flinders, 2012: 140-141)

Mudde için popülizmin Avrupa bağlamındaki en doğru değerlendirmesi, bu ideolojinin, demokratik bir illiberalizme, illiberal demokratik bir tepki olduğudur. Seçimlerin devam ettiği fakat egemen failin belirsiz olduğu bu yönetim biçiminde ortaya çıkan popülizm, gittikçe daha da kalın bir perdenin arkasında kalan siyasal alan içerisindeki seçeneklerin yetersizliğinin kaçınılmaz bir sonucunu oluşturmaktadır (Mudde, 2018). Liberalizm hegemonik bir hal alırken, merkez sağ ve merkez sol politikacıların, piyasa, ulus-üstü veya teknokratik kurumlar adına güçlerinden feragat etme eğilimi, onları ikincil aktörlere indirgemekte ve siyasetin asıl anlamının gittikçe kaybolmasına neden olmaktadır (Mair, 2013) 'Başka Seçenek Yok' politikasına geri dönülen bu ortamda insanlar, artan hoşnutsuzluklarından ötürü oy verdikleri partiyi gözü kapalı bir biçimde desteklemeyi bırakmakta (Dassonville & Hooge, 2018), ya sisteme olan inançlarını kaybedip sandığa gitmeme ya da sorunun sistemde değil elitlerde olduğuna inanarak popülist partilere oy verme eğilimi göstermektedirler. Popülist partilere oy veren seçmenin çoğu demokratik sistemi savunuyor da olsa, azınlık haklarını, güçler ayrılığını ve hukukun üstünlüğünü zayıflatarak ülkelerinde var olan liberal demokratik sistemin altını oyan partileri desteklemiş bulunmakta ve belki de liberal demokrasinin kurtarılamayacağı bir noktaya doğru gerilemesine neden olmaktadır (Mudde, 2018).

Finchelstein'a göre de sadece halkın tümünün elitlere karşı temsil edilmesi olarak tanımlanamayan popülizm; şiddet, soykırım ve totalitarizme dayanan, 1945 yılından itibaren yenilen faşizmin, diktatörlüğe dayalı parçaları geri planda bırakılarak sürekliliğinin sağlanması adına doğmuştur. Popülistlerin toplumun bütünü temsil ettiği iddiası, bireylerin tümünün tek bir karizmatik liderde vücut bulması ve her konuda onlar adına tek başına karar verebilmesi doğrultusunda ilerlemekte ve liderin, halkın sadece kendisini destekleyen bölümünün çıkarlarını gözetmesi ile sonuçlanmaktadır. Bu bağlamda, karizmatik, kurtarıcı ve otoriter eğilimlere sahip bir liderin seçimlerde başa gelerek halkın temsilinin tüm gücünün kendine devredilmesini sağlamak istemesi hesaba katılmadan popülizmin anlaşılması mümkün değildir (Finchelstein, 2019: 18). Vatandaşların bir bölümünün halkın tümü olarak tekleştirilmesi, belirli bir harekete mal edilmesi ve bu suni faillere otoriter bir liderde cisim kazandırılmasına yönelik işleyiş, bariz bir biçimde demokrasi karşıtı sonuçlara neden olsa da; popülistler, kendilerini demokratik bir sistemin temsilcisi, düşmanlarını ise demokrasiye zıt hareket eden hainler olarak görür (Arato, 2016: 283). Örneğin, son dönemdeki sağ popülist rüzgârda adından sıklıkla söz ettirmiş olan Trump, kendisinin Amerikan halkının tümünü temsil eden tek aday olduğu savını pekiştirmek ve rakibi Hillary Clinton'ı saf dışı bırakmak amacıyla çeşitli komplo teorilerine başvurmuş ve Clinton'ın ABD egemenliğini yok edecek hamleler planlamak adına uluslararası bankalarla görüştüğünü ve bu nedenle de Amerikan halkına karşı yarışan bir aday olduğunu iddia etmiştir (Finchelstein, 2019: 37). Otoriter bir demokrasi şekli yürüterek, faşizmde temellenen lider-yandaş ve ulus-devletten oluşan birliği, halktan alınan oy onayı ile sağlamlaştıran popülizm (Finchelstein, 2019: 21-23), politik katılımı kısa süreli olarak artırıyor gibi görünüp uzun vadede en dibe çekmekte ve anlamlı bir politik katılımın pratiğe geçirilmemesi bakımından, neo-liberalizm gibi güncel demokrasi biçimleri ile aynı kümede değerlendirilmektedir (Finchelstein, 2019: 200). Son zamanlarda faşizme yönelik benimsediği maskelenmiş taktikleri ile demokrasinin içten içe altını oyan popülizmin, demokratik sisteminin güvenilirliği ve sağlamlığı ile bilinen ülkelere bile yerleşebilmesi, demokratik değerlerin korunmadığı takdirde ne kadar kırılabilir olduklarını ve istenmeyen sonuçların da deneyimlenebileceğini göstermiş bulunmaktadır.

3. Popülizm ve Toplumsal Cinsiyet Karşıtlığı

Son yıllarda, özellikle sağ popülist partilerin hükümete gelmesi ile birlikte, çeşitli ülkelerdeki toplumsal cinsiyet karşıtı söylemler ve hareketler yaygınlaşmaya başlamıştır. Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlilik, modernite ve kültür çatışması doğrultusunda kurulabilmekte ve toplumsal cinsiyet kavramı, değişime duyulan bir korku, ulusal kimliğin yitirilişi ve Batı'nın kültürel hegemonyasının bir etkisi kapsamında değerlendirilmektedir. Endişelerin temeli,

modern kültürün sınır tanımaz bireyselliğinin toplumsal değerleri erozyona uğratacağı ve günlük yaşamda sonu gelmeyen bir istikrarsızlık yaratacağı düşüncesidir (Graff & Korolczuk, 2022: 15).

Toplumsal cinsiyet karşıtı söylem, toplumsal cinsiyet kelimesini bireysellik, kürtaj, doğal karşılanmayan cinsellik ve “cinsi bozulma” ile ilgili durumları kapsayan, anlamı genişletilebilen ve tam olarak belirlenemeyen bir kelime olarak görmektedir (Mayer & Sauer, 2017: 26). Bazı dini ve siyasi muhalifler ise, toplumsal cinsiyeti bir sosyal kategori olarak görmektedir; çünkü bu durum onların çoğulculuk karşıtı homojen bir toplum ve ulus içinde bulunması gereken hiyerarşik cinsiyet anlayışlarına ters düşmektedir. Hennig bu durumu, ‘toplumsal cinsiyet fobisi’ olarak adlandırmaktadır (Hennig, 2018: 199). Toplumsal cinsiyet karşıtları, ideolojilerini genellikle üç temelden yürütmektedir. Bunlardan ilki insan doğasına gönderme yapan dini dogmalara, diğeri modernite karşıtı bir kültür savunusuna, sonuncusu ise küresel güçlerin ülkeleri sömürgeleştirdiği üzerinden yürüyen komplocu bir bakış açısına dayanmaktadır (Graff & Korolczuk, 2022: 18). Onlara göre toplumsal cinsiyet ideolojisi, cinsiyet farklılıklarına ve bütüncülüklerine karşı çıkan tavırla aile kavramının antropolojik bütünlüğünü tehlikeye atmakta ve bu nedenle tüm toplumları ve insanlığı tehdit etmektedir. Aynı zamanda toplumsal cinsiyetin, insanları cinsel bir serbestliğe soktuğu da düşünülmekte ve bu kavram, eşcinsellik, transseksüellik ve hatta pedofili gibi olgulardan da sorumlu tutulmaktadır (Kuhar & Patternotte, 2017: 5). Öyle ki, bazı değerlendirmelere göre toplumsal cinsiyet, Marksizm veya Faşizm’den bile daha tehlikeli olan ve totalitarizmi simgeleyen bir ideolojidir (Kuby, 2011).

Toplumsal cinsiyet karşıtlığının devletler tarafından stratejik bir biçimde kullanılması ise genellikle sağ popülistler tarafından siyasi homofobinin ve toplumsal cinsiyet rollerine dayanan inanışların, politik bir projeye dönüştürülmesi ve devlet gücünün artırılması kapsamında gerçekleştirilir. Bu noktada, her zaman dini bir gönderiye atıf yapılması gerekmez de, muhafazakar grupların desteği ile daha etkili bir politika yürütülebilmektedir (Kuhar & Patternotte, 2017: 9). Bu bağlamda toplumsal cinsiyet ideolojisine yönelik hareketler, kadın ve erkek arasındaki eşitlik veya LGBTİ hakları gibi konularda ulaşılmış olan seviyeye muhafazakar bir tepki olarak isimlendirilebilir (Kováts, 2018: 8). Toplumsal cinsiyet karşıtlığı, demokrasinin geleceği ile beraber değerlendirilmesi gereken bir durumdur; çünkü zamanının ruhunu oluşturan popülizm rüzgarı (Mudde, 2004), muhafazakar grupların desteğini de arkasına alarak toplumsal cinsiyet eşitliğini tehlikeye atmaktadır (Graff & Korolczuk, 2022: 3). Demokrasi karşıtı eğilimleri olan popülizm zayıf temelli bir ideoloji olarak değerlendirildiğinden (Mudde, 2004), popülist partilerin, söylemlerini sağlamlaştıracak ve halkın desteğini alacak bazı yöntemlere ihtiyacı vardır.

İnsanların korkularını, gerçek veya gerçek dışı tehlikelere ve bu tehlikelerden sorumlu günah keçilerine yönlendirmek de bu yöntemlerden biridir. Sağ popülizm, düşman olarak görülen her şeyin şeytanlaştırıldığı bu stratejiye dayanmaktadır (Wodak, 2015: 1). Popülistlere göre halkın kendi gücünü geri kazanabilmesi için elitlerin radikal bir biçimde tasfiye edilmesine dayanan sosyal bir değişime ihtiyaç vardır (Krastev, 2007). Toplumsal cinsiyet de bu tartışmanın odak noktasında, sosyal değişimin sağlanmasına katkıda bulunacak, şeytanlaştırılacak ve günah keçisi ilan edilerek her türlü krizden sorumlu tutulacak bir kavram olarak bulunmaktadır (Graff & Korolczuk, 2022: 4).

Tüm dünyada yaygınlaşarak ve siyaset sahnesinde hükümet gücünü elinde bulundurarak ana politik aktörler haline gelen popülistler, ulusal veya uluslararası politikaya karşı düzen-karşıtı bir tutum sergilemektedirler. Asıl meseleleri ise sıradan insanların problemlerine kulaklarını tıkayan politikacıların aksine, saf halkın egemenliğini elitlerin elinden alıp yeniden kazanabilmektir. Temsil edilen bu görüş, yerel düzeyden çıkarak uluslararası bir alana da yönlendirilebilmekte ve elitlerin bir parçası olarak görülen, Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler (BM) gibi bazı uluslararası kurumlar da, halkı koruma iddiası ile hedef alınmaktadır. Bunu yaparken popülistlerin, halkın saflığına gölge düşürüldüğünü iddia edebilecekleri bazı endişelere ihtiyaçları vardır (Kourou, 2020: 1). Toplumsal cinsiyet kavramı, son zamanlarda, özellikle sağ popülist hükümetlerin bu amaç doğrultusunda şeytanlaştırdığı bir kavram olarak değerlendirilse de, sol popülist cephede de buna yönelik hareketler görülmektedir. Sol popülist partiler patriyarkayı sağlamlaştırarak erkekleri ödüllendirme, kadınları ve feminizmi ise hafife alma eğilimindedir. Sol popülizmin homojen olarak tanımladığı halk söylemi, feminist siyasi pratikleri kapsamamakta, sevgiyle bahsettikleri eşitlik meselesi ise feminist prensiplerin de dahil edildiği bir yaklaşımı yansıtmamaktadır (Kantola & Lombardo, 2019: 1108).

Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler, sağ popülist aktörler ile beraber gelişerek bir ana akım haline gelse de, yeni ortaya çıkan bir olgu değildir. Bu hareketlerin, 1990'lı yılların ortalarında, 1994'te Kahire, 1995'te ise Pekin'de gerçekleştirilen Dünya Kadın Konferansı'nda alınan kararlara tepki gösteren Katolik Kilisesi ve farklı ülkelerdeki muhafazakar grupların organize olması ile başladığı söylenebilmektedir. Bugünkü toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlerin farklı ülkelerde ortaya çıktığı bazı konular ise eşcinsel evliliklere izin verilmemesi, üreme haklarının kısıtlanması, toplumsal cinsiyete yönelik politikaların eleştirilerek İstanbul Sözleşmesi¹'nin uygulanmaması, toplumsal

---

¹ İstanbul Sözleşmesi, Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan, [kadına yönelik şiddet](#) ve [aile içi şiddeti](#) önleme ve bununla mücadelede temel standartları ve devletlerin bu konudaki yükümlülüklerini belirleyen uluslararası [insan hakları sözleşmesidir](#). Sözleşmenin beş temel ilkesi; kadına yönelik her türlü [şiddet](#) ve ev içi şiddetin önlenmesi, şiddet mağdurlarının korunması, suçların kovuşturulması, suçluların cezalandırılması

cinsiyet hassasiyeti gösteren bir eğitim müfredatının eleştirilmesi ve yüksek öğrenimde toplumsal cinsiyet çalışmalarının yasaklanmasıdır. Her zaman muhafazakarlık ve dindarlık ile bağdaşmayan bu durum sadece Katoliklerin kalesi olarak sayılabilecek Polonya ve İrlanda gibi ülkelerde değil, yenilikçi ve gelişimci olarak görülen Fransa ve Almanya'da da ortaya çıkabilmektedir (Kourou, 2020:2). 2020 Mart'ında COVID-19 pandemisinin patlak verdiği zamanlarda, Polonyalı piskoposlardan biri, koronavirüsü 'toplumsal cinsiyet' ideolojisine benzettiğini söylemiş ve hangisinin daha tehlikeli olduğuna karar veremediğini belirtmiştir. Polonya'da feministlere, toplumsal cinsiyete ve LGBTİ topluluğuna yönelik politikalar konusundaki liberal savunuya karşı saldırılar devam ederken, tamamı LGBTİ ideolojisinin tüm ulusa ve hristiyanlığa bir tehdit oluşturduğunu yansıtan bir başkanlık kampanyası yürütülmüş ve siyasileştirilmiş bir homofobi gün yüzüne çıkmıştır. Bu olayın üzerinden fazla bir zaman geçmemişken Adalet Bakanlığı, Polonya'nın, Avrupa Komisyonu'nun kadına karşı şiddeti önlemek amacıyla oluşturduğu İstanbul Sözleşmesi'nden çekilme kararı aldığını resmi olarak duyurmuştur (Graff & Korolczuk, 2022: 2). Polonya daha sonra, LGBTİ aktivistlerine yönelik polis şiddeti ve gökkuşağı bayrağının, sağ popülist hükümet tarafından bir direniş bayrağı olarak ilan edilmesi ile de gündeme gelmeye devam etmiştir (Cain, 2020). 2020 yılı henüz bitmeden, Anayasa Mahkemesi'nin kürtajı zorlaştıran ve üreme haklarına saldıran yeni bir karara imza atması, kitlelerin sokağa dökülmesine yol açmış, kadınlar kiliselere girerek, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılmasını talep eden bir protesto sergilemiştir (Graff & Korolczuk, 2022: 2). Romanya ise, yine 2020'de, yüksek öğrenimde 'toplumsal cinsiyet' kavramının kullanımını ve cinsiyet ile toplumsal cinsiyet ayrımını sorgulamayı yasaklayan, yani toplumsal cinsiyet çalışmalarını tümüyle ortadan kaldırmaya uğraşan bir kanunu yürürlüğe sokmak için oylamıştır (Tidey, 2020). Parlamentodan geçen öneri, Başbakan'ın Anayasa Mahkemesi'ne başvurusu ile reddedilse de, bu girişim, ülkedeki yaygın eğilimin ne olduğunu gözler önüne sermiştir (Graff & Korolczuk, 2022: 62). Tüm bu olaylar, toplumsal cinsiyet, din ve politikanın birbirinden ayrılmaz bir biçimde günümüz atmosferinde bir arada bulunduğunu ve toplumsal cinsiyet çevresinde şekillenen zıtlaşmanın, demokrasinin geleceğini tehlikeye atan bir mücadeleye sahne olacağını göstermektedir (Graff & Korolczuk, 2022: 2).

Liberal feminizm yıllar boyunca, kadın haklarının insan hakları söylemine dahil edilmesi konusunda belirli bir ilerleme kaydedip, liberal demokrasi yaygınlaşırken, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarına olan ilgi de artmaya

---

ve [kadına karşı şiddet](#) ile mücadele alanında bütüncül, eş güdümlü ve etkili işbirliği içeren politikaların hayata geçirilmesidir. Kadına karşı şiddeti bir [insan hakkı](#) ihlali ve [ayrımcılık](#) türü olarak tanımlayan, bağlayıcı nitelikteki ilk uluslararası düzenlemedir. (<https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/key-facts>)

başlamış ve bu durum kadınların belirli bir öz bilinç kazanmasına katkı sağlamıştır. Özellikle Doğu Avrupa'daki kadınlar, ülkelerinin demokratikleşme sürecine girme görünümünün, kendi konumlarında bir iyileşmeye neden olabileceğini düşünürken, olaylar umulduğu gibi gitmemiştir. Tüm dünyada, toplumsal cinsiyet, çoğulculuk ve demokrasi ile ilgili konularda ses çıkaran insanlar, kendilerini tehlikede hissetmeye başlamış, kürtaj hakkı, cinsellik eğitimi, toplumsal cinsiyet çalışmaları, eşcinsel evlilik ve cinsiyete dayalı şiddeti önlemek amacıyla oluşturulmuş uluslararası anlaşmalar, küresel bir karşıtlık hareketi ile saldırıya uğramıştır. Bunun nedeni, sağ popülistlerin sadece Polonya, Macaristan, Türkiye, ABD ve Brezilya'da hükümet gücünü elde etmesi değil, aynı zamanda göreceli olarak daha zayıf bir dini etkiye maruz kalan ve güçlü bir demokratik geleneğe sahip olan Fransa, Almanya, İsveç ve Birleşik Krallık gibi ülkelerde de, milyonların kalbini fethetmesinden kaynaklanmaktadır. İspanya ve İtalya'da da bazı partiler toplumsal cinsiyet karşıtı bir gündemi takip etmeye başlamış ve bazı milliyetçi platformları kullanarak, kadın ve transeksüel haklarına karşı geniş çaplı kampanyalar düzenlemeye başlamıştır. Bu durum, çoğunlukla 'aile değerlerini korumak' bahanesi altında, dünyanın farklı bölgelerindeki birçok insanın toplumsal cinsiyet ideolojisine karşı mobilize edildiğini göstermektedir (Graff & Korolczuk, 2022: 3).

2000'li yılların ortalarından bu yana çoğunlukla üreme ilgili konularda somutlaşan toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler, popülist aktörlerin yaygınlaşması ile farklı kültürlerde ve politik dinamiklerde çeşitli boyutlarda ortaya çıkabilmektedir. Örneğin, Fransa, üremeye yardımcı tedavilerin doğal sınırları ihlal ettiği konusunda güçlü bir tepki ile karşılaşırken, Polonya ve Rusya gibi ülkelerin toplumsal cinsiyet karşıtı hareketliliği ise normal görülmeyen bazı cinsel yönelimlerin şeytanlaştırılması ve aile düzenine odaklanmaktadır. İspanya'daki toplumsal cinsiyet karşıtı söylem ise şiddet karşıtı yasaların aile değerlerine aykırı öğeler içerdiğini savunmaktadır (Graff & Korolczuk, 2022: 6). Öte yandan, İsveç'te toplumsal cinsiyet çalışmalarının meşruluğu dini bir açıdan ele alınmış, bu bölümün akademide bir çeşit kilise görevi görerek, bilimsel olmayan iddialarla gençlerin beynini yıkadığını savunan görüşler ortaya çıkmıştır. Fransa'da ise evlilik konusundaki eşitlik engellenmeye çalışılmakta ve Almanya'da cinsel eğitimle ilgili müfredatın ana hatları değiştirilmektedir. Ülkelerin yerel düzeydeki eylemleri bu minvalde ilerlerken, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketin uluslararası düzeydeki yansıması ise İstanbul Sözleşmesi'ne, BM belgelerinde toplumsal cinsiyet kelimesinin kullanılmasına ve Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'nün cinsellik eğitimi konusundaki standartlarına karşı çıkmak şeklinde görülebilmektedir (Graff & Korolczuk, 2022: 62).

Sağ popülist partilerin çoğu genellikle seçim dönemlerinde, bazı muhafazakar gruplarla müttefik olmakta ve bu ortaklar seçim kazanıldıktan sonra

belirli bir görünüm kazanarak siyasi bir nüfuz elde etmektedir. Böylece sağ popülistler, kendileri özellikle toplumsal cinsiyet karşıtı olmasalar da, ortaklık kurdukları bu grupların toplumsal cinsiyet karşıtı söylemlerinden faydalanarak ve bu söylemi, yozlaşmış elitlere karşı sıradan halkı savundukları yansıması ile birleştirerek toplumsal cinsiyet kötülemesine devam edebilmektedir. Graff ve Korolczuk tarafından, ‘fırsatçı birliktelik’ olarak adlandırılan bu durum, hükümet organlarında, akademi, kültürel kurumlarda ve sivil toplumda, geniş çaplı bir seçkin sınıf değişimine imkan veren; siyasi ittifak, ideolojik sempati ve örgütsel bağları içeren bir dinamiktir. Muhafazakar gruplar, sağ popülistlerin, belirli kurumları, medyayı, kültürü ve sivil toplumu kontrol edebilmek için ihtiyaç duyduğu kadroyu oluşturmaktadır (Graff & Korolczuk, 2022: 7). Bu gruplar da, sağ popülist partileri, politikalarının gelişmesine katkı sağlayabildikleri, yasal değişikliklere müdahil olabildikleri güçlü müttefikler olarak görmektedirler. İki taraf da politik, kültürel ve sosyal alandaki elitlerin tasfiye edilmesini ve liberal aktör ve kurumların, sadece iktidar partisine hizmet edenlerle değiştirilmesini teşvik etmektedir (Kovats & Peto, 2017: 121). Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketlilik ve sağ popülizmin birbirinden ayrı iki olgu olduğu kabul edilse de, günümüzdeki küresel politik mücadelenin en güçlü faktörünün, bu iki olgu arasındaki danışıklı dövüş olduğu düşünülmektedir. Bu durum ise sağ popülist partiler ve muhafazakar grupların karşılıklı olarak yarar sağladığı bir ilişki sayesinde kurulmaktadır (Graff & Korolczuk, 2022: 24). Sağ popülizm, Doğu Avrupa’da yeni ortaya çıkan bir hadise olmasa da, sağ popülist partilerin çekirdek bir seçmene hitap edebilmek ve muhaliflerini ötekileştirebilmek için radikal sağ ideolojilerle birleşmesi, son yıllarda görülen bir olgudur. Örneğin 2020 yılı ile beraber, Polonya’daki Hukuk ve Adalet Partisi ve Macaristan’daki Macar Yurttaş Birliği, sınırda olarak kabul edilebilecek popülistlerden çıkmış, güçlü otoriter eğilimlere sahip ve tamamen olgunlaşmış sağ popülist partiler haline gelmişlerdir (Stanley, 2017).

Sağ popülistler, gelenek ve göreneklerine bağlı seçmenin gözündeki ahlaki meşruiyetlerini sağlamlaştırmak ve elit-halk arasındaki çatışmayı ahlaki bir temele oturtabilmek için toplumsal cinsiyet karşıtı retorikten faydalanmaktadır. Toplumsal cinsiyeti kötülemek, siyasi rakiplerin meşruiyetini sarsmak, toplumdaki kutuplaşmayı kamçulamak ve sivil toplum liderlerini yozlaşmış elitler kategorisinde göstermek amaçlı kullanılmaktadır. Bazen bu kötüleme dini ve ahlaki yönden yapılmakta, bazı durumlarda ise toplumsal cinsiyet teorisinin bilimsel olmadığı ve eleştirel düşünceye karşı olduğu vurgulanmaktadır (Graff & Korolczuk, 2022: 7). Sağ popülistlerin, halktan destek görmek amacıyla, toplumsal cinsiyet karşıtlığını kullandığı asıl yöntem ise duyguların sosyolojisi kapsamında değerlendirilmesi gereken bir durum olarak öne çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet karşıtı aktörlerin mağdur ve suçlu ilişkisini tersine çevirmek

adına başvurdukları yöntem, kendilerini liberal kurumların ve politik doğruculuk kışkancındaki serbest konuşma özgürlüğünün mağdurları olduklarına dair yaptıkları vurguda somutlaşır (Wodak, 2015: 64-66). Mağduriyet onuru, hem sağ hem de sola hizmet eden bir politik meşruluk aracı olarak kullanılsa da, sağ kanat bu yöntemi, daha başarılı bir biçimde politik sahnede sunmaktadır (Campell & Manning, 2018). Duyguların sosyolojisine başvurmak, sağ popülistlerin toplumsal cinsiyet karşıtlığı konusunda, insanların öfkelerini, korkularını ve güvensizlik duydukları konuları nasıl harekete geçirdiğini ve bu durumu nasıl yozlaşmış elitler illüzyonu üzerinden kullandığını anlamamıza yardımcı olmaktadır. Popülist liderler, çeşitli yöntemleri ve kavramları, sürekli bir anti-elitist bakış açısı üzerinden ifade ederken, kendilerini sıradan halktan birileri gibi yansıtmaya çalışsalar da, Macaristan'dan Orban ve Fransa'dan Le Pen gibi politikacıların çoğu, elit gruba ait insanlardır ve çoğunun çabası aslında, ötekileştirilmiş grubu da dahil ederek kaynakların yeniden dağılımını sağlamaktan ziyade, gücü alıp tekelleştirmek üzerine kuruludur. Bu amaç doğrultusunda mevcut durumdaki elit sınıfın tamamen tasfiye edilmesi gerektiğinden, iş adamları, kamu yöneticileri, askeri liderler, siyasi partilerde veya parlamentoda stratejik pozisyonları elinde bulunduran kişiler ve gruplar, başlıca çıkar grupları, mesleki dernekler, önemli medya kuruluşları, işçi sendikaları ve dini kurumlar gibi siyasi kararları etkileme potansiyeline sahip bir grup tamamen değiştirilmeye çalışılır (Graff & Korolczuk, 2022: 30-36).

Sağ popülistlerin toplumsal cinsiyet karşıtlığını, anti-elitist bir tavırla birleştirerek ve halkın duygularına hitap ederek kullanması, siyasi kutuplaştırma yaratmanın en temel amacını oluşturmaktadır. Bu durum, kozmopolit elitlerin, cinsiyet hiyerarşilerini ve farklılıklarını bulanıklaştırmakla suçlanması ile sağlanır. Burada kastedilen elitler, toplumsal cinsiyet karşıtlığı güdülecek konuya göre yerel veya uluslararası kurumlardan oluşabilmektedir. Aslında, günümüz popülistleri, toplumsal cinsiyet karşıtlığını, ekonomik ve kültürel bazı boyutları birleştirebilmek için bir köprü olarak kullanmaktadır. Bu karşıtlık, kültürel olarak ötekileştirilmiş ve ekonomik olarak dezavantajlı olan grubu, küresel liberal elitlere karşı konumlandırmanın bir yoludur. Toplumsal cinsiyet karşıtlığı, küresel güçlerle mücadelenin önemli bir parçasıdır ve Amerika, Rusya ve AB ile ilişkilerin değişmesi gibi uluslararası siyasetteki taban kaymalarından ve gerilimlerden etkilenmektedir (Graff & Korolczuk, 2022: 54). Kısaca, mevcut atmosferdeki tüm krizler, toplumsal cinsiyet karşıtlığına bağlanabilmekte ve modern dünyanın karmaşıklığı, korkuları, bireyselliği, şiddeti, yozlaşmışlığı ve parçalanmışlığı ile başa çıkabilmek için hep bir ideal geçmişe dönme hayali üzerinde durulmaktadır. Bauman'ın da söylediği gibi, günümüzün ütöpik amaçları, daha iyi bir gelecek kurmaya çalışmak yerine, ideal bir geçmiş yaratmak üzerine kuruludur (Bauman, 2017).

Sağ popülistlerin modern dünyanın krizlerini, toplumsal cinsiyet karşıtlığı üzerinden, duyguları da manipüle ederek kullandığı konulardan biri de aile değerleridir. Toplumsal cinsiyete aykırı olarak değerlendirebilecek birçok görüş ve politika, çoğunlukla aile değerlerini ve çocukları korumak üzerinden yansıtılmaktadır. Bu politikalar, üreme hakları, eşcinsel evlilik, cinsiyete dayalı şiddetin engellenmesi, okullardaki cinsellik eğitimi ve toplumsal cinsiyet çalışmaları üzerinedir. Aile yapısının ve çocukların korunması meselesi, birçok muhafazakar kampanya tarafından geçmişte kullanmış olsa da, toplumsal cinsiyetin günümüzde bu denli yara alması, sağ popülistlerin ailelerin gerçek ihtiyaçlarına ve sıkıntılarına başarıyla değinebilmesinden kaynaklıdır. Muhafazakar aktörler, aile bütünlüğünü yozlaşmış elite karşı koruma söylemini sürdürerek, halkın endişelerinden ve öfkesinden kurnazca faydalanırken, tek başına altı boş olarak değerlendirilebilecek bu söylem, aileyi ve çocukları temel alan sosyal politikaların yürürlüğe sokulması ile desteklenmektedir. Bu vaatler, özellikle muhafazakar bir dünya görüşüne sahip olmadığı halde, bu partileri destekleyen bir kitlenin desteğinin alınması açısından oldukça etkili ve stratejik bir yöntem içerisinde kullanılmaktadır. Böylece sağ popülistler kendilerini sosyal birleşmenin ve sıradan halkın temel savunucusu olarak başarıyla yansıtmaktadırlar. Aileleri ve çocukları korumak üzerinden kamusal politikaların sözü verilerek yürütülen bu bakış açısı, aynı zamanda sağ popülist partilerin ve toplumsal cinsiyet karşıtı organizasyonların iş birliği açısından da önem arz etmektedir (Graff & Korolczuk, 2022: 58-59).

Toplumsal cinsiyet karşıtlığı, neoliberal yaklaşımın başarısızlıklarına ve yanlışlarına karşı, popülist sağın, hem ideolojik hem de ekonomik seviyede bir tepkisi olarak da değerlendirilebilmektedir (Fraser, 2009). Neoliberalizmin kapitalist ekonomik yapıyı destekleyerek parasal sistemi önceliğe alan ve kamu hizmetlerini özelleştiren adımlar atarak serbest piyasa ekonomisinin bu alanlarda etkin olmasına neden olan gelişmeleri, zengin kesimin ayrıcalıklarının artmasına neden olmuştur. Bu gelişmeler, emek piyasasını fakirleştirici etkilere sahiptir. Büyük Buhran'dan sonra görülen en büyük küresel krizlerden biri olan 2008 krizi ile birlikte, temel gıda maddelerine pahalılık nedeniyle ulaşımın zorlaştığı, istihdamın ve kamu harcamalarının azaltıldığı bir atmosferin içinde bulunan ve sıkıntı çeken halkın öfkesi, kötü şartlardan kurtulabilmek için tek ihtimal olduklarını iddia eden popülist liderlere ve partilerine yönlendirilmiştir (Akın, 2019: 32). Neoliberalizmin, sosyal servislerin özelleştirilmesi, yaşama ve çalışma koşullarının güvenceden uzak bir hale getirilmesinin yanında yer alan bazı sosyal ve kültürel etkileri de bireyselliğin uç versiyonlarının ortaya çıkması, cinsiyet ilişkilerinin ve sistemlerinin derinden dönüşmesidir (Fraser, 2009). Popülizm, neoliberalizmin ekonomik etkilerinin yanında, bu tarz sosyal ve kültürel etkilerine de karşıt bir tavır sergilemektedir. Bu tavır, toplumsal cinsiyet karşıtlığı hareketini

kapsayacak meselelerin devamlılığını oluşturmaktadır. Muhafazakarların güncel söylemine göre toplumsal cinsiyet, bireysellik ile bağlantılı ve doğal aile yapısına karşıt bir kavramı ifade etmektedir. Bu kavram, kargaşa, istikrarsızlık, toplum değerlerinin aşınması gibi modern yaşamın karışıklığına işaret etmektedir. Muhafazakarların bu görüşü, sağ popülistlerin dünya algısına ters düşmediğinden, toplumsal cinsiyet karşıtı bir hareketi takip etmeleri pek de zor olmamıştır (Graff & Korolczuk, 2022: 60). Wodak'ın da belirttiği gibi sağ popülizm, ekonomik zorluklar, mülteci krizi ve ahlaki korkularla alakalı gerçek veya hayali tehditler ile gelişen bir ideolojidir (Wodak, 2015). Bu bağlamda, birçok kültürel kaynaktan kulağa gelen yabancı ve tekinsiz tınısı ile toplumsal cinsiyet, muhafazakar ve popülist söylemde, aile kavramının ve sosyal bağların zarar görmesine ve insanların ekonomik olarak sömürülmesine neden olan yozlaşmış elitlerin sebebi olarak gösterilen feminizmin yerini almış görünmektedir (Graff & Korolczuk, 2022: 60).

Sağ popülistlerin liberallerin her zaman uzak durduğu yöntemlerden birini seçerek, siyasette ebeveynlerin duygularını manipüle etmek ve halkın desteğini arkasına alabilmek için oluşturduğu cömert politikalar, çoğunlukla kadınları sadece ailelerine ait özel bir alanda tanımlamak, heteronormatif aile yapısını teşvik etmek ve böylece kültürel değerlere sahip çıkmak üzerine kuruludur (Kourou, 2020: 5). Toplumsal cinsiyet eşitliğine yeni bir dinamizm getiren bu politikalarından bazıları, Macar Yurttaş Birliği'nin 18-40 yaş hamile kadınların ve eşlerinin oluşturduğu her evli çifte, evlerini ve arabalarını alacak miktarda faizsiz borç vermeyi, en az 4 çocuğu olan anneleri gelir vergisinden muaf tutmayı, ve torunlarına bakmaya gönüllü olan büyükannelere teşvik primi sağlamayı kapsayan politikalarıdır (Graff & Korolczuk, 2022: 116). Sağ popülistlerin toplumsal cinsiyet karşıtı söyleme dayanan halkla ilişkiler stratejilerinden biri olan bu politikalar, kadınların bir çalışma hayatı olabileceğini yok sayan, kadınları sadece anne rolüne yakıştıran ve ne kadar çocuk doğurursa devletin o kadar arkasında olacağını vurgulayan bir görüşü yansıtmaktadır. Bu bağlamda, sağ popülist hükümetlerin toplumsal cinsiyet karşıtı politikalarının boyutlarından biri de erkeklik üzerinden değerlendirilebilir. Onlara göre asıl tehlikede olan şey, erkeklerin sosyal konumu ve aile içindeki baba rolleridir (Gökarıksel, Neubert, & Smith, 2019). Sauer'e göre sağ popülizm erkek üstünlüğünü savunan bir kimlik politikasına dayanmakta ve erkeklerin, kadınların eğitilmesi ile birlikte ikincilleşen pozisyonunu ve otoritesini iyileştirmeye çalışan bir çaba içerisinde bulunmaktadır. Bu amaç içerisinde sağ popülizm, geleneksel cinsiyet durumlarını yeniden tesis ederek ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayan politikaları yürürlükten kaldırarak, erkekliğin öz olumlamasına katkı sağlamaktadır. Karizmatik popülist lider, ikincilleştirilmiş erkekliklerin özgüvenini sağlayacağını sözünü vererek, erkeklere destek çağrısında bulunmaktadır (Sauer,

2020: 30).

Sağ popülistlerin, toplumsal cinsiyet karşıtlığını kullandığı yaklaşımlardan bir diğeri, kurumsalcılık ve sömürgecilik karşıtı, bir yerelcilik savunusu üzerine kuruludur. Toplumsal cinsiyet karşıtları kendilerini, yaşayışları ve kültürleri küreselleşme nedeniyle tehlikeye giren insanları sömürgecilere karşı korumaya çalışan kahramanlar olarak görürler. Burada kastedilen sömürgeci grup sadece feministlerden değil, gücü elinde bulunduran seçkin sınıfı kapsayan feministlerden, solculardan, liberal politikacılarından, uluslararası sivil toplum kuruluşlarından, BM'den ve AB'den oluşmaktadır. Seçkin sınıf her zaman küresel, halk ise her zaman yerel düzeyde yansıtılır. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet, bir sömürgecilik formudur (Graff & Korolczuk, 2022: 25). Yozlaşmış ve ahlaksız elit kesim, toplumsal cinsiyet ideolojisini masum insanlara yaymaya uğraşan, küresel sermayenin kurumsal açgözlüleridir (Graff & Korolczuk, 2022: 7). Toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya çalışan politikalar da, genellikle uluslararası düzeyde faaliyet gösteren seçkin bir sınıfın işidir (Kuhar & Patternotte, 2017: 14). Ülke içinde seyreden LGBTİ gibi marjinal gruplar da, Batı'nın ahlaksızlığını vurgulamak için kullanılmaktadır. Bu görüşe göre ahlaksız Batı toplumunun, toplumsal cinsiyet ideolojisini yaymaya çalışarak yapmak istedikleri arasında, popülasyonu azaltmak da bulunmaktadır (Fantini, 2013). Özellikle Orta ve Doğu Avrupa'da toplumsal cinsiyet karşıtlığı, bu görüşle paralel ilerlemekte ve AB'nin cinsel ve üreme sağlığı konusundaki politikalarına muhalefet etmek amacıyla politik bir strateji olarak kullanılmaktadır (Odzic & Bijelic, 2014). Böylece farklı ülkelerden birçok sağ aktör, toplumsal cinsiyeti sembolik bir birleştirici olarak kullanarak bir araya gelmektedir. Muhafazakarlar ve sağ popülistleri birleştiren noktalar da, doğal farklılıkları yok eden, aileleri, çocukları ve üremeyi tehdit eden ve küresel elitler tarafından dayatılmaya çalışıldığı düşünülen aynı toplumsal cinsiyet kavramıdır (Graff & Korolczuk, 2022: 19-20).

Sağ popülistlerin toplumsal cinsiyet karşıtı söylemlerinin tetikleyicilerinden biri olan kurumsalcılık karşıtı duruşları, daha önce de belirtildiği gibi, halkı, toplumsal cinsiyet değerlerini koruyan AB gibi örgütlere karşı doldurmak için kullanılmaktadır. AB'nin hem kadınların hem de erkeklerin çıkarlarını gözeterek politika yapımına önem vermesi ve toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik girişimlerde bulunması, sağ popülistler tarafından, yozlaşmış elitlerin geleneksel aile yapısını ve toplumun doğal düzenini bozmaya yönelik bir teşebbüsü olarak değerlendirilmektedir. Aynı zamanda, sağ popülistlere göre uluslararası toplulukların dayatmaya çalıştığı bu politikaları uygulamak bir bağımsızlık sorununa işaret etmektedir (Kourou, 2020: 5). Toplumsal cinsiyetçilik her zaman küresel, ona karşıtlık ise her zaman yereldir. Bu nedenle toplumsal cinsiyet karşıtlarının savunduğu değerler her zaman ulusal

egemenlik ve bağımsızlık üzerinedir (Graff & Korolczuk, 2022: 98). Bu bağlamda popülistler, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketin dayanak noktalarından birini oluşturan kurumsalcılık karşıtı tavırlarını, yerelcilik savunusu ile de güçlendirmektedir. AB'ye karşı körüklenen şüphecilikte, AB'nin politikalarının ulus-aşırı, kendi ailelerini ve çocuklarını koruyan politikalarının ise ulusal olduğu vurgulanır (Kourou, 2020: 6). Sağ popülistler uluslararası toplumun toplumsal cinsiyet eşitliğini gözeten politikalarına karşılık, politik gündemlerinin merkezine aileleri almakta ve kürtajı engellemek, kadınları evde kalmaya veya evden çalışmaya teşvik ederek ev hanımı sınırından çıkarmamaya uğraşmak, eşcinsel evliliğe karşı çıkmak ve kadın çalışmalarını yasaklamak gibi politikaları, ülkenin bağımsızlık sorununu önlemek adına yürürlüğe soktuklarını savunmaktadırlar. Toplumsal cinsiyet karşıtı sağ popülistlerin, en büyük problemlerden biri olarak gördüğü İstanbul Sözleşmesi ise sıradan insanların geleneklerinin ve aile yaşantısının yanında, yine ulusal bağımsızlığı tehlikeye atan projelerden biri olarak değerlendirilmekte ve toplumsal cinsiyet ideolojisine karşı mücadelenin, Polonya ve Macaristan'da olduğu gibi bir devlet politikasına dönüştürülmesinin en büyük bahanelerinden birini oluşturmaktadır (Kourou, 2020: 6).

Toplumsal cinsiyet karşıtı sağ popülistler, sadece AB'ye değil, sivil toplum kuruluşlarının geneline de karşıdır; çünkü bu kuruluşlar Batı tarafından finanse edilen, sosyalizm sonrası iklimin meyveleridir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine destek olan bu tarz örgütler, halk iradesini değil, ülke dışındaki küresel elitlerin çıkarını yansıtmakta ve popülist devlet, bu düşmana karşı halk iradesini ve yerli halkı korumaya çalışan bir kahraman olarak somutlaşmaktadır. Onlara göre, uluslararası toplumun toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik dayatmaya çalıştığı, durumların doğal düzenine karşı çıkan politikalar, geleneksel aile yapısını bozmak istemenin yanında, dünyada eşcinselliği yaymak, doğmamış olanı öldürmek ve nüfus artışını önlemek için yapılan bir plana hizmet etmektedir. Küresel ve liberal güçler, gelişmemiş ülkelerde bir nüfus azaltımı politikası uygulamaya çalışarak kendi ekonomik ve politik pozisyonlarını güçlendirme derdinde olarak görülür. Bu bağlamda BM'nin nüfus politikaları da, kürtaj endüstrisini ve ilaç pazarını kalkındırmaya hizmet etmektedir (Graff & Korolczuk, 2022: 98). Sağ popülistler de halkı bu tarz durumlar için uyardırmaya çalışmakta ve insanların kürtaja karşı olması gerektiğini vurgulamaktadır (Kováts, 2017: 183). Onlara göre kürtaj, popülasyonun sürdürülmesini engelleyen ve ulusun geleceğini tehlikeye atan bir soykırımdır (Beisel & Lipton-Lupet, t.y.: 3).

Sonuç olarak, sağ popülist partilerin, politik çatışmaları ahlaki bir düzleme bağlamak ve siyasi muhaliflerini şeytanlaştırmak amacıyla toplumsal cinsiyet karşıtı ideolojiyi etkinlikle ve titizlikle kullandığı görülmektedir. Sağ popülist görüşe göre toplumsal cinsiyet kelimesi, modern yaşamdaki karmaşayı ve büyük tehlikeyi ifade etmek için kullanılmakta ve moderniteyle alakalı tüm endişeler ve

korkular, aktörlerin işine nasıl geliyorsa öyle yorumlanmaktadır; çünkü popülistlerin amacı, iddia ettikleri gibi halkı güçlendirmek ve onlara politik bir güç bahsetmek değil, gücü kendileri ve toplumsal cinsiyet karşıtı hareketin de dahil olduğu müttetikleri adına tekelleştirmektir. Bunun yanında toplumsal cinsiyet karşıtı retorik, sağ popülistlerin, krizlerin tüm ekonomik, sosyal ve kültürel boyutlarını bir araya getirmesini sağlamış, ve sadece geleneksel toplum, ulus ve aile biçimlerinin kapitalizmin kötülüklerine karşı bir koruma sağlayabileceğine dair inancı yaymasını sağlamıştır. Sağ popülistlerin başarısı, ekonomik açıdan genişleyen adaletsizliği liberal demokrasiye bağlamasının yanısıra, sol kanatın genellikle ekonomik açıdan yansıttığı problemleri ahlakileştirmesi ve şeytanlaştırdığı seçkin kesimin üzerinden yansıtmasıdır. Toplumsal cinsiyet karşıtı retorik de bu ahlakileştirme sürecinin bir uzantısını oluşturmaktadır (Graff & Korolczuk, 2022: 108). Toplumsal cinsiyet ideolojisi, yerel kimliğin kendilerinden korunmaya çalışıldığı göçmenler, uluslararası elitler gibi grupları, toplumdaki problemlerin asıl nedeni olarak göstermek isterken kullanılan bir günah keçisidir (Kuhar & Patternotte, 2017). Sağ popülistlerin hükümetin başına geçtiğinde toplumsal cinsiyet karşıtlığını nasıl devlet politikalarına dönüştürdüğü ve bu sürece nasıl gelindiği ise bir sonraki bölümde Macaristan üzerinden tartışılacaktır.

4. Orban Popülizmi ve Toplumsal Cinsiyet Karşıtlığı: Macaristan Örneği

Son zamanlardaki çeşitli krizlerin bir sonucu olarak, AB üyesi bazı ülkeler arasında AB'nin politikalarına karşıt bir tavır sergileyen popülist partilerin sayısında bir artış görülmüştür (Brack & Startin, 2015). Teorik olarak AB'ye muhalif bir tavır sergileyen popülist partilerin varlığı Merkezi Doğu Avrupa Ülkeleri'nde daha belirgindir. Bu bölgeler, en çok AB yanlısı tutum sergileyen bir halka sahip olsalar da, AB'ye şüpheli yaklaşan partilere oy vermişlerdir. Bu ülkeler, halkının oylarına güvenerek Brüksel'e her fırsatta saldırırsa da, AB'nin ekonomik desteğinden faydalanmaya devam etmiştir (Krastev, 2018: 52). Aynı zamanda bu bölge, demokratik değerlerin en çok bozulduğu ülkeleri de içinde barındırır hale gelmiş ve AB karşıtı yeni bir popülizm çeşidi ortaya çıkmıştır. Popülizmin bu versiyonunda AB, sıradan insanlar ve elit karşıtlığı yaratılırken kullanılan elit gruba denk gelmektedir (Csehi & Zgut, 2020: 2).

AB karşıtlığı, AB'nin varlığına tamamen karşı olmak veya AB bütünleşme sürecine, karar alma mekanizmasına ve yönlendirmelerine muhalif bir tutum sergilemek şeklinde görülebilmektedir (Taggart & Szczerbiak, 2004). Popülizmin yeni bir türü olarak kabul edilen AB karşıtı popülizm ise AB karşıtlığına dayanan fikirlerin, popülist dünya görüşü içinde eritilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Bu söylemde AB, sıradan halkın karşısında konumlanan elitlerin yerini tutmakta ve

bu kurumun, sıradan halkın iradesine gözünü kapamış, demokratik değerlerden uzak bir yapıda olduğu vurgulanmaya çalışılmaktadır (Reungoat, 2010). Bazı yazarlara göre Doğu Avrupa’da AB karşıtlığının yaygınlaşmasının nedenlerinden bazıları, AB üyeliğine yönelik dönüşüm sürecine dair bir hayalkırıklığı yaşanması, üyeliğe kabul edilmenin sonuçlarının ülkelerin beklentilerini karşılamaması, toplumun kültürel, geleneksel ve dini yapısının kaybedileceğinden korkulmasıdır (Styczyńska, 2017: 141). Aynı zamanda milliyetçilik ve yerelcilik de, Doğu Avrupa bölgesinde, Batı’dan daha farklı bir rol oynamakta; Batı’da bu kavramlar siyasi olarak İslamiyet karşıtı bir söylemle ilerlese de, Doğu Avrupa’daki karşıtlığı etnik kimlikler ve politikaların uyumsuzluğunda değil, tarihsel travmanın ve aşağılanmanın üstesinden gelinmesi düşüncesinde somutlaşmaktadır. Bu noktada temellendirilmesi gereken kültürel yapıya da komünizm geçmişi hizmet etmektedir. Komünist rejime karşı takınılan tavır, sadece popülist partilerin gelişimine yol açmamış, aynı zamanda onların anti-emperyalist ve AB karşıtı tutumlarında, liberalist piyasa, ulusal ve kültürel kimlikleri zedeleyen politikaları eleştirmesi noktasına da bir dayanak oluşturmuştur (Csehi & Zgut, 2020: 4).

AB karşıtı popülizmin görüldüğü Doğu Avrupa ülkelerinden biri de Macaristan’dır. Viktor Orban, hem popülizmi hem de AB ve toplumsal cinsiyet karşıtlığını, anti-emperyalizm söylemini de kullanarak bir araya getiren başbakanlardan biridir. Macaristan ve Orban hükümetinin AB karşıtı popülizminin gelişmesi belirli bir süreç ekseninde gerçekleşmiştir. 2010’da Orban hükümeti göreve gelmeden önce, Macaristan’daki merkez sağ ve sol hükümetlerin hiçbiri neoliberalizmi takip etmekten geri durmamış, ekonomik bağımlılığın ve kamu borçlarının artmasıyla sonuçlanan politikaları uygulanmıştır (Bilgen, 2017). Macar Yurttaş Birliği de seçim kampanyasını çoğunlukla ekonomik anlamdaki neoliberal politikaların bir eleştirisi üzerine kurmuş ve söylemini popülist bir eksen üzerinde yoğunlaştırmıştır (Körösenyi & Patkos, 2017: 328). Macar Yurttaş Birliği seçimleri kazanıp hükümet gücünü elde ettiğinde ise popülist partilerin alışıldık gündemini takip ederek, mevcut anayasanın sıradan halkın iradesini yansıtmadığı gerekçesiyle yeni bir anayasa oluşturmaya girişmiştir. Bunun beraberinde, medya, seçim sistemi, yargı sistemi, merkez bankası, verilerin korunması ve sivil toplum kuruluşları ile ilgili yürürlüğe sokulan kanunlar, AB ve Venedik Komisyonu tarafından eleştirilmiş ve endişe ile karşılanmıştır. Bu eleştirilere karşılık Orban, AB’ye karşı saldırgan ve muhalif tavrını devam ettirmiş ve 1848’te Viyana’nın, 1956’da ise Moskova’nın dayatmalarına izin vermedikleri gibi, bugün de Brüksel’in emirlerine itaat etmeyeceklerini söylemiştir. Bu söylemlerle AB, popülist söylemdeki yozlaşmış elitlerin kurumlarından biri olarak görülmeye başlanmış ve zaman geçtikçe de emperyalist müdahalelerine karşı durulması gereken bir dış organ olarak yansıtılmaya devam

etmiştir. 2012’de Orban, kendi anayasalarını oluşturduklarını söyleyerek, dış güçlerin istenmeyen taslaklarına ve yardımlarına ihtiyaçları olmadığını, yabancıların kendilerini yönetmesine izin vermeyeceklerini belirtmiştir. 2013’te Avrupa Parlamentosu’nun, temel haklar ve yeni bir anayasa taslağını içeren teklifi, Orban tarafından bürokratlar imparatorluğunun ulus devletlere ulaşma çabası olarak değerlendirilmiş ve halkın bu tarz hamlelerden korunması gerektiği bir kez daha vurgulanmıştır. 2018 seçimlerinden sonra ise AB’nin, Macaristan’ın AB üyesi olarak sahip olduğu bazı hakları, hukuk devleti vasfının zarar gördüğü gerekçesiyle askıya alma prosedürünü uygulaması Orban’ın söylemlerini daha da sertleştirmiş ve Brüksel’in özgür ulusları yok ederek bir Avrupa imparatorluğu kurmaya çalıştığını söylemiştir (Csehi & Zgut, 2020: 4).

Orban’ın popülizmi ve AB karşıtı tutumu, toplumsal cinsiyetin, devletin amaçlarına hizmet eden yeni bir düşman olarak kullanılmasını içerse de (Metz, 2015), Macaristan’da toplumsal cinsiyete yönelik tepkiler, Orban hükümete gelmeden önce başlamıştır. Macaristan’da toplumsal cinsiyet ideolojisinden ilk olarak 2008’de lise öğrencilerinin tarih kitaplarında bahsedilmiş, Macar Yurttaş Birliği’nin parlamento üyelerinden biri ise bu durumu, toplumun geleneksel ve cinsel kimliğini kaybedebileceği bir tehlike, kültürel bir yokoluşun başlangıcı ve yaratılmış doğal yapımızın reddedilmesi olarak değerlendirmiştir. Kültürel yokoluş terimi, ilk olarak Papa John Paul II’nin 1995’te yayınladığı yazısının, Macar toplumsal cinsiyet karşıtı yazarlardan biri olan Kuby’nin kitabında bir çevirisinin yer alması ile popüler olmuştur. Toplumsal cinsiyet karşıtı hareketin politik gündemde yer alması ise, 2010’da, sosyalist hükümetin okul öncesi eğitim müfredatı konusundaki yasa değişikliğine verilen tepkiler ile başlamıştır. Bu değişikliğe göre okul öncesi eğitim öğretmenleri, derslerinde kasten toplumsal cinsiyete yönelik basmakalıp yargıları güçlendirecek tavırlardan kaçınacak ve toplumsal cinsiyetin sosyal eşitliğine yönelik önyargıları hafifletmeye çalışacaktır. Bu durum, kiliseler tarafından korkutucu olarak değerlendirilmiş ve muhafazakar sağ Macar Yurttaş Birliği, Haziran 2010’da hükümetin başına geldiğinde, ‘cinsiyet farklılıkları arasındaki ayrımı bulanıklaştırdığı gerekçesiyle’ beklenildiği gibi bu cümleyi müfredattan kaldırmıştır. Bu olaydan sonra toplumsal cinsiyet ideolojisi politik tartışmalarda ve ana akım medyada yer almamaya başlamış, sadece marjinal seslerin duyurabildiği bir ideoloji haline gelmiştir (Kovats & Peto, 2017:117-119).

Macar Yurttaş Birliği ve Hristiyan Demokratik Halk Partisi koalisyonunun 2010’da hükümete gelmesi ile birlikte aile, kadınların cinsel ve üreme hakları ve azınlıktaki gruplarla ilgili milliyetçi ve muhafazakar görüşler dile getirilmeye başlanmıştır. Öncelikle Macaristan hükümetinin yeni anayasası, sadece heteroseksüel evliliklere izin veren ve cinsel yönelime veya kimliğe karşı yapılan ayrımcılığı yasaklayan herhangi bir düzenleme içermeyen bir biçimde

oluşturulmuştur (Vida, 2019: 13). 2011’de, Hristiyan Demokratik Halk Partisi hükümetin kürtaj hakkına karşı tavrını desteklemek amacıyla, kürtajın bir cinayet olduğuna dair bir poster kampanyası yürütmüş ve AB’nin cinsel sağlık ve üreme sağlığı haklarına yönelik dayatmasına karşı düşmanca bir tavır sergilemiştir. AB bu posterlerin kaldırılmasını istese de, 2013’te çocukların yerinin ailelerinin yanı olduğunu vurgulayan ve ebeveynlik konusunda belirli bir görüşü empoze etmeye çalışan başka bir kampanya daha organize edilmiştir. 2012’de ise bir aile koruma yasası yürürlüğe sokularak, herkesin yaşama hakkı olduğuna vurgu yapılmış ve fetüsü korumaya, heteronormatif aile yapısını desteklemeye ve okul müfredatında çocukları ilerideki aile yaşantılarına hazırlayacak düzenlemelere yönelik kararlar alınmıştır (Vida, 2019: 13). Aynı yıllarda, Slovak Psikoposluğu’nun toplumsal cinsiyet eşitliğinin, cinsiyetler arası farkı yok eden bir truva atı olduğu konusunda halkı uyaran yazısı, Macaristan kiliselerinde sesli olarak okunmuştur (Kovats & Peto, 2017: 119). Dini grupların ve Katolik Kilisesi’nin dahil olduğu kürtaj karşıtı kampanyalar, 2012’de AB tarafından sağlanan ve Avrupa’da en yaygın yöntem olarak tercih edilen kürtaj hapı yasaklanmış ve kürtaj ameliyatlarına ulaşım kısıtlanmıştır. Özellikle belirli bir maddi güce sahip olmayan kadınların cinsel ve üreme sağlığına yönelik hizmet alabilmesi, bütçe kesintileri ile zorlaştırılmıştır (Vida, 2019: 15).

Avrupa Parlamento’sunda cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları konusunda sunulan başarısız Estrela raporu ve homofobi ve diğer cinsel kimliklere yönelik ayrımcılığa karşı tartışılan Lunacek raporu nedeniyle, Macaristan’daki toplumsal cinsiyet karşıtlığı 2014’te daha yoğun olarak hissedilmeye başlanmıştır. Eşcinsellerin haklarının artırılmasını, Birliğe üye ülkelerin eşcinsel evlilikleri yasal olarak tanımak zorunda olmasını ve 12 yaşındaki çocukların bile ailelerin haberi olmadan kürtaj yaptırabilmesini içeren raporların Avrupa Parlamentosu’nda konuşuluyor olması, sağ basında yoğun bir eleştiri yağmuruna tutulmuştur. Sağ medyanın bu tarz eleştirileri, ‘toplumsal cinsiyet ideolojisi’ terimini kullanan muhafazakar politikacıların ilgi çekmesini sağlamış, hükümet yetkililerinin Macaristan’ın bu tarz politikaları onaylamayacağına ve kendi bakış açılarını benimseyen ülkelerle bir araya geleceklere yönelik konuşmalar ilgi çekmeye başlamıştır. Ülkedeki toplumsal cinsiyet karşıtı söylem, aynı zamanda muhafazakar bir haber portalı olan Mardiner’in aktiviteleri ile güçlenmiş, burada röportajı ile yer alan toplumsal cinsiyet karşıtı yazar Kubu, toplumsal cinsiyet ideolojisinin uluslararası bir komplo teorisi olduğuna dair insanları uyarmıştır (Kovats & Peto, 2017: 121). Bu duruma muhalif sesler, yayılmaya çalışılan bu inançların yersiz olduğunu göstermeye çalışıyor olsa da, çoğunlukla yetersiz kalmaktadır. Macaristan’da toplumsal cinsiyet karşıtı ideolojinin değişmesi, Macar Yurttaş Birliği’nin önde gelen politikacılarının toplumsal cinsiyet meselesini sadece medyada değil,

günlük hayatta da tartışılabilir bir kavram haline getirmesi ile şekillenmiştir. 2015'te Macar Yurttaş Birliği'nin yıllık kongresinde konuşma yapan Parlamento Başkanı, kadınların kendilerini gerçekleştirebilecekleri en yüksek formunun çocuk doğurmak olduğunu söylemiş ve Avrupa'daki toplumsal cinsiyet deliliğinden şikayet etmiştir. Devlet sponsorluğundaki muhafazakar bir pop şarkıcısı ise kadınlığın ilk prensibinin çocuk doğurmak ve birine ait olmak olduğuna dair açıklamalarda bulunmuştur. Bu iki açıklama, Macaristan hükümetindeki demokratik çöküşe yönelik korkuların bir göstergesi olarak, ilerleyen günlerde bu görüşe karşı çıkan veya destekleyen bir çok tepkiyi de beraberinde getirmiştir (Kovats & Peto, 2017: 123). 2015'te Orban hükümeti, 'aile dostu düşünme' adını verdiği, aile yanlısı bir dünya görüşünün yaygınlaştırılması ve aile ile ilgili politikaların olumlu sonuçları hakkında halkın bilgilendirmesi amaçlı yeni bir iletişim kampanyası başlatmıştır. Bu kampanya, göçmen krizi ile birlikte rafa kaldırılrsa da, hükümetin toplumsal cinsiyeti yeni bir düşman olarak şekillendirmek ve bu düşmana karşı halk desteğini gözetmek gibi bir amaç güdüldüğünü gözler önüne seren gelişmelerden biridir (Kovats & Peto, 2017: 126). Toplumsal cinsiyet karşıtlığının, kadınları sadece doğurganlık vasfı ile nüfus arttırma amacına yönelik değerlendirerek ve kadınları çocuk doğurmaya teşvik eden politikaları yaygınlaştırarak somutlaştırmak, toplumsal cinsiyet politikalarının aile politikalarına, aile politikalarının da temelde demografik politikalara dönüşmesine neden olmuştur. (Kovats, 2020: 76)

2015'i takip eden dönemde yaşanan göçmen krizi ile ilgili ise Orban, Brüksel'in bütün yasadışı göçmenleri Macaristan'a doldurmaya çalıştığını söylemiş, ve bu kriz ile beraber yansıtma çalıştığı 'yozlaşmış elit AB' görüşünü gazete ve billboard kampanyaları ile desteklemiştir. Göçmen ve mülteci krizi ile birlikte, yozlaşmış elitler ve sıradan halk karşıtlığı, gittikçe kimlik temelli bir ayrıştırmaya dönüşmeye başlamıştır. Orban'a göre AB, sadece kendi vatandaşlarını korumaktan aciz olmakla kalmamış, yabancıları Avrupa'ya sokmak için dolaplar çevirmeye başlamıştır. Onun için AB, Avrupa demokrasisinin eski kurallarına bağlı kalmalı ve halkın iradesini yansıtmalıdır (Csehi & Zgut, 2020: 8). Orban'ın popülist, ırkçı ve totaliter öğeler içeren göçmen politikasının ise nefret ve biyopolitikaya dayanan bir kampanyadan ileri geldiği düşünülmektedir. Orban hükümeti göçmenleri, biyopolitik objeler olarak yansıtmiş ve onlara insani yardım sağlamayı reddetmiştir. Onlara karşı biyopolitik bir kampanya yürüterek, 'mülteci' kelimesi yerine özellikle 'göçmen' kelimesini kullanmayı tercih etmiş ve 'göçmenlerin' Macaristan'a yönelik ekonomik amaçları olduğuna dikkat çekmek istemiştir. Sırbistan ve Hırvatistan sınırına çektiği dikenli teller de, biyopolitik nefretinin ve yabancı düşmanlığının bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Antal, 2019: 116-118). Orban'ın toplumsal cinsiyet karşıtlığına yönelik kampanyaları da, benzer bir biçimde biyopolitik öğeler

içermektedir.

2018’te Orban, imzaladığı bir kararname ile üniversitelerde toplumsal cinsiyetle ilgili akademik çalışmaları yasaklamış ve halihazırda bu bölümlerin öğrencisi olanların mezuniyetinden sonra yeni öğrenci alınamayacağına karar vermiştir. Hükümet bu bölümlere artık mali destek sağlamak istemediklerini belirtmiş, Başbakan Yardımcısı Zsolt Semjen, yaptığı bir açıklamada, toplumsal cinsiyet çalışmalarının üniversitelerde yeri olmadığını, çünkü bu çalışmaların bir bilim dalını değil bir ideolojiyi yansıttığını söylemiştir (Euronews, 2018). Toplumsal cinsiyet karşıtlarının özellikle üniversitelere odaklanması, sadece üniversitelerin toplumsal cinsiyet öğretilerini yaydığını düşünmeleri değil, aynı zamanda mevcut entelektüel elitlerin tasfiye edilmek istenmesi nedeniyledir. Toplumsal cinsiyet karşıtları, toplumsal cinsiyet ve kadın çalışmalarının sadece akademik meşruluğunu sorgulamakla kalmaz, cinsiyet farklılıkları konusunda ve bilimsel biyolojik gerçekliğin sağduyusu ışığında, bu kavramın bilimsel olmadığını iddia ederler. Bu eğilim, genel olarak, tüm uzmanlar, akademik kurumlar ve entelektüel otoriteler konusunda derinden şüphe duyan günümüz sağ popülistleri tarafından paylaşılmaktadır. Birçok ülke kadın çalışmalarına hem gerçek bilimi ve tarafsızlığı savunmak hem de yetersiz akademik üretime vurgu yapmak suretiyle saldırmaktadır. Macaristan’daki sağ popülist hükümet de benzer odak noktalarını takip etmiş ve bu bölümlerin mezunlarına herhangi bir iş imkanı sağlamadığını da belirtmiştir (Graff & Korolczuk, 2022: 61-62). 2020’de ise Macaristan’ın 2014’te imzaladığı, kadına karşı ve aile içi şiddeti önlemeye yönelik İstanbul Sözleşmesi’nden çekilme kararı alınmıştır. AB’nin kadınlara, sırf kadın oldukları için uygulanan şiddeti engellemek konusunda ele aldığı ilk belge olan İstanbul Sözleşmesi, devletleri kadına yönelik şiddeti engellemek adına önlemler almaya, şiddet kurbanı kadınları korumaya ve bu suçu işleyenleri yargılamaya mecbur etmektedir. Macar politikacılar, ülkelerinin hukuki sisteminin kadınları korumak konusunda yeterli yasal korumayı sağladığını, bu nedenle İstanbul Sözleşmesi’nin gereksiz olduğunu savunsalar da, erkekler ve kadınlar arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinden doğan şiddeti önlemeye çalışan bu sözleşme, toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması hususunda büyük bir önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda Orban hükümeti, Macaristan’ı, toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda en kötü faaliyet gösteren ülkelerden biri haline getirmiş ve kadına karşı şiddet olayları yaygınlaşmaya başlamıştır. Hükümete göre ise İstanbul Sözleşmesi’nin, kadınların ve erkeklerin cinsiyete dayalı toplumsal rollerini reddetmesi Macar kültürüne ve geleneklerine, toplumsal cinsiyet tabanlı göç talepleri konusundaki hususları da Macaristan’ın göç politikası ile uyuşmamaktadır (Nagy, 2020: 19-20).

2021’e gelindiğinde ise LGBTİ haklarını kısıtlayan düzenlemeleri nedeniyle AB, Macaristan hakkında suç duyurusunda bulunmuş ve eşcinsellerin

bazı alanlara girememesini ve eşcinsellikle ilgili içeriklerin yasaklanmasını eleştirmiştir (DW, 2021). AB'nin tepkisi üzerine Macaristan, eşcinsellik yasasını referanduma götürme kararı almış ve Orban, halka, referandumda sorulacak olan, 'Ebeveynlerin rızası olmadan reşit olmayan çocuklar için okullarda cinsel yönelim dersleri verilmesini destekliyor musunuz? Reşit olmayan çocuklar için cinsiyet değiştirme operasyonu tanıtımı yapılmasını destekliyor musunuz? Reşit olmayan çocukların da cinsiyet değiştirme hakkına sahip olmasını destekliyor musunuz? Çocukların gelişimini etkileyen cinsel içeriklerin herhangi bir kısıtlama olmadan medyada gösterilmesini destekliyor musunuz? Cinsiyet değiştirme tanıtımı yapan görüntülerin medyada yayınlanmasını destekliyor musunuz?' gibi sorulara hayır cevabını vermesi çağrısında bulunmuştur (Euronews, 2021).

Evensel insan haklarının gözetilmesi konusundaki ana koruyucu sayılan AB, Avrupa içinde ve dışında insan haklarının ve demokratik yapının temel savunucusu olarak görülmektedir. AB'nin gelişimi konusunda önemli bir rol oynadığı bir diğer nokta ise toplumsal cinsiyet eşitliğinin çeşitli politikalar ve kanunlar ile yaygınlaştırılmasıdır. Uluslararası ve Avrupa İnsan Hakları Hukukuna ve bu çerçevede oluşan içtihadı göre kadınların cinsel sağlık ve üreme sağlığı hakları, insan hakları çerçevesinde değerlendirilmekte ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanması konusunda hayati bir rol oynamaktadır. Bu haklar, uluslararası antlaşmalar ile korunmaya çalışılmakta ve AB üyelerinin bu standartları sağlama gerekliliği de zorunlu tutulmaktadır. AB ülkelerinin her biri, kadınlara ulaşılabilir, düşük maliyetli ve kaliteli bir cinsel sağlık ve üreme sağlığı imkanı sağlamak zorundadır. Ancak, AB'nin 2008'deki ekonomik krizle beraber çeşitli kemer sıkma politikaları uygulaması sırasında, karar verme mekanizmasının yasal olarak seçilmiş hükümetlerden, AB'nin bürokratik kurumlarına kaydırılarak demokrasiye aykırı bir durum oluşturulması ve AB'nin daha çok ekonomik politikalara odaklanması, toplumsal cinsiyetle ilgili konuların sosyal ve politik amaçlarını rafa kaldırılmıştır. AB'nin demokrasiye aykırı olarak değerlendirilen bu müdahalesi, üye ülkelerin birçoğunun AB'ye şüpheli bir biçimde yaklaşmasına neden olmuştur. Bu durum da, genellikle toplumsal cinsiyet karşıtı hareketler ile beraber görülen sağ popülist ideolojinin yaygınlaşmasına yol açmış, kadınlar, eşcinseller ve trans bireyler ile ilgili hakların gelişimine ve okullarda toplumsal cinsiyet ve cinsellik ile ilgili konuların varlığına muhalif bir duruş sergilenmeye başlanmıştır. Bu hareketler hem Fransa, Almanya ve Avusturya gibi demokratik olarak gelişmiş ülkelerde, hem de sosyalist geçmişe sahip Polonya ve Macaristan gibi daha zayıf demokratik bir temele sahip ülkelerde eşzamanlı olarak görülmüştür (Vida, 2019: 13). Macaristan'da ulus düşüncesi, dış güçlerin tehlikelerine karşı bir kuvvet olarak yansıtılmış ve AB'nin bir üyesi ve müttefiki olma durumunun bu ulusal birliğin önceliklerini yabana atmaması gerektiği savunulmuştur. Milliyetçiliğe dayanan bu söylem, geçmiş

komünizm tecrübesi ile de desteklenmiştir (Bozoki, 2012: 650).

Görüldüğü üzere Macaristan, sağ popülist söylemini, çeşitli muhafazakar grupların da yardımı ile toplumsal cinsiyet karşıtlığı ile desteklemiş ve şeytanlaştırdığı toplumsal cinsiyet kavramını, AB'ye muhalif bir tutum sergilemek adına da kullanmıştır. Bu durum, toplumsal cinsiyet ile ilgili meseleleri göz ardı ederek demokrasi ve siyaset konusunda ciddi bir biçimde düşünmenin artık mümkün olmamasını beraberinde getirmiştir (Graff & Korolczuk, 2022: 4). AB karşıtı sağ popülistlerin, demokratik değerlere zarar vermekte ve halkı toplumsal cinsiyet kavramına düşman etmekte ne kadar başarılı olabileceği ve bu durumun hem kadınlar hem de azınlık grupların haklarına nasıl etki etmeye devam edeceği ise ilerleyen zamanlarda anlaşılabilir.

5. Sonuç

Bu çalışma, popülizm ve toplumsal cinsiyet karşıtlığının birbirine nasıl bağlandığını açıklamış ve bu ilişkiyi Macaristan'ın siyasi atmosferi üzerinden değerlendirerek örneklendirmeye çalışmıştır. Çalışmanın ana argümanı, hükümete gelen sağ popülist partilerin, çeşitli amaçları doğrultusunda günah keçisi ilan edecek ve suçlanacak bir kavram bulması gerekliliğinde toplumsal cinsiyete tutunmaları ve her türlü karşıtlığı bu kavram üzerinden kuruyor olmalarıdır. Bu bağlamda sağ popülistler toplumsal cinsiyet karşıtlığı güdecekleri konuları, sömürgecilik, yerlilik, milliyetçilik, muhafazakarlık, anti-kurumsalcılık, anti-liberalizm ve bireysellik karşıtı söylemlerle beraber kullanmaktadır.

Toplumsal cinsiyet meseleleri, günümüz politikalarında farklılıkların tanımlanması bağlamında kullanıldığından, siyasetten ayrı değerlendirilememektedir. Söylemlerin ahlaklaştırılması ve dini gruplardan alınan destek ile beslenen toplumsal cinsiyet karşıtı söylem, sağ popülistlerin bir hegemonya oluşturmak için ideolojik ve etkili olarak kullandığı bir araç olarak, son dönemlerde yaygınlaşmaya başlamıştır. Toplumsal cinsiyet karşıtı hareket, sağ popülizmin kendini uluslararası düzeyde sağlamlaştırması amacıyla önemli bir rol oynamıştır. Bu sağlamlaştırma süreci, neoliberalizmin yarattığı endişe ve öfkenin kullanılmasıyla işlemiştir. Neoliberalizmin problemleri, sosyo-ekonomik bir terminolojiden, adaletsizlik ve tüketim gibi olgulardan yansıtılabileceği halde, kapitalizmin kazananları olan elitlerin, ahlaki açıdan yozlaştırdığı toplumun insanların korunmaya muhtaç olduğu düşüncesi ile vurgulanmış, duyguların sömürülmesi yöntemi ile sağ popülist siyasetçilerin çeşitli amaçları doğrultusunda kullanılmıştır. Popülistlerin duyguların siyasetini kullanarak, çeşitli kampanyalar ile yansıtmaya çalıştığı bozuk dünya düzeni ise çoğunlukla, yalanlara ve aldatmacalara dayandırılmaktadır. Kadın ve çocuk yüzlerinin kullanıldığı, vicdanlara hitap eden afişler ve reklam kampanyaları, olduğundan farklı bir atmosferin yansıtılması amacıyla kullanılmaktadır. Dünyadaki temel krizlerin baş nedeni olarak yansıtılan seçkin sınıf, toplumsal cinsiyet karşıtı retorik ile birlikte

feministleri, eşcinselleri, toplumsal cinsiyet savunucularını da kapsar hale gelmiştir. Sağ popülistlerin yansıttığına göre bu topluluk, sıradan insanların sıradan bir yaşam sürmesini engellemektedir. Sağ popülistler, sıradan insanlara bu durumu değiştirmek ve kendilerini koruyabilmeleri için bir seçenek sunmakta, iyi bir eş, iyi bir ebeveyn olarak ve yozlaşmanın temsili olan bu gruba karşı çıkarak iyi bir geleceğe sahip olabilmelerinin sözünü vermektedir. Neoliberal elitlere karşı olan bu hareket, patriarkayı sağlamlaştırmaya ve neoliberalizmin getirdiği bireysellekle zayıflamış olan erkekliği geri getirmeyi amaçlamaktadır. Dünyadaki popülizm rüzgârı ile tehlikeye giren demokratik değerler ve liberalizm, toplumsal cinsiyet karşıtı hareketin söylemlerini de kapsamaktadır (Graff & Korolczuk, 2022).

Bu çalışmada, AB karşıtı popülist tavrına ek olarak toplumsal cinsiyet karşıtlığı güden ve bunu İstanbul Sözleşmesi'nden çekilmek, kadının toplumdaki pozisyonunu sadece annelik açısından değerlendiren aile politikalarını devreye sokmak, LGBTİ haklarını tanımamak ve toplumsal cinsiyet çalışmalarını yasaklamak gibi eylemlerle somutlaştıran Macaristan'ın Orban hükümeti ele alınmıştır. Popülist Orban hükümetinin, aynı çizgide ilerleyen dünyadaki diğer örneklerini takip ederek, toplumsal cinsiyet ideolojisini, kendi gücünü sağlamlaştırmaya yönelik düzenlemeleri yürürlüğe sokabilmek adına bir sembol olarak kullandığı ve ülkedeki toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik gelişmeleri tersine çevirmek üzerine adımlar attığı görülmektedir. Temelde yerelcilik ve göçmen karşıtlığını kullanarak, AB politikalarını ulusal düzeyde uygulamayı bir bağımsızlık problemi haline getiren Orban hükümeti, AB'nin toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik politikalarını uygulamayı da çeşitli bahanelerle reddetmekte ve AB'yi saf halka karşı konumlanan ve onların çıkarlarını gözetmeyerek küresel elitlerin domine ettiği bir sisteme hizmet eden bir kurum olmakla suçlamaktadır. Popülizmin temel karşıtlığının konumlandığı bu söylem, halkın çıkarına hizmet etmeyen ve toplumsal cinsiyet eşitliğine aykırı kabul edilen politikaların, muhafazakar bazı grupların desteği alınarak ve halkın duygularını manipüle eden kampanyalar kullanılarak yaygınlaştırılması hususuna da hizmet etmektedir.

Toplumsal cinsiyet karşıtı aktörler, bugün, sağ popülistler ile bir araya gelmekte ve aile değerlerini korumak bahanesi altında kadınların haklarını gasp etmeye çalışmaktadır. Cinsellik eğitimi, kürtaj, İstanbul Sözleşmesi'nin iptali, LGBTİ topluluğuna saldırı gibi yöntemler kullanan bu hareket, kültürel, dini ve ideolojik bağlamda farklı olabilen birçok aktörü, uluslararası düzeyde birbirine bağlar hale gelmiştir. Mudde'nin söylediği gibi popülizm, zayıf temelli bir ideoloji olduğundan (Mudde, 2004), farklı ideolojik desteklere ihtiyaç duymakta ve bu desteği, muhafazakar gruplar ile girdiği faydacıl ortaklıkta toplumsal cinsiyet karşıtı hareketi benimsemekte bulmaktadır. Toplumsal cinsiyet karşıtlığı, popülist söyleme oldukça uygun olduğundan, popülistlerin kendine etkili bir temel

bulduğu söylenebilmektedir.

KAYNAKÇA

Akın, A. Z. (2019). Neoliberalizmin Etkisinde Sağ Popülizmin Yükselişi: ABD, Macaristan ve Fransa Örnekleri. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*, 5(1), 27-39.

Antal, A. (2019). *The Rise of Hungarian Populism: State Autocracy and Orban Regime*. Bingley: Emerald Publishing.

Arato, A. (2016). *Post Sovereign Constitution Making: Learning and Legitimacy*. Oxford: Oxford University Press.

Bauman, Z. (2017). *Retrotopia*. Cambridge: Polity.

Beisel, N., & Lipton-Lupet, S. (tarih yok). *Appropriating Aushwitz: The Holocaust as Analogy and Provocation in the ProLife Movement* (Erişim:22.10.2021)

<https://www.asanet.org/sites/default/files/savvy/sectionchs/documents/beisel.pdf>

Bilgen, E. (2017). *Macaristan: Liberalizm - Otoriteryanizm Kavgasından Demokrasi Çıkar mı? Birikim Dergisi*: (Erişim: 22.10.2021)

<https://birikimdergisi.com/haftalik/8339/macaristan-liberalizm-otoriteryanizm-kavgasindan-demokrasi-cikar-mi>

Bozoki, A. (2012). Occupy the State: The Orban Regime in Hungary. *Debate: Journal of Contemporary Central and Eastern Europe*, 19(3), 649-663.

Brack, N., & Startin, N. (2015). Introduction: Euroscepticism, from the margins to the mainstream. *International Political Science Review*, 36(3), 239-249.

Cain, S. (2020). *Writers, Actors and Directors Call for End to Homofobia in Poland in Open Letter*. (Erişim: 19.10.2021)

<https://www.theguardian.com/books/2020/aug/18/writers-actors-directors-call-end-to-homophobia-in-poland-in-open-letter>

Campell, B., & Manning, J. (2018). *The Rise of Victimhood Culture: Microaggressions, Safe Spaces, and the New Culture Wars*. Cham: Palgrave

Macmillan.

Council of Europe. (tarih yok). *Key facts about the Istanbul Convention*. (Erişim: 25.10.2021) <https://www.coe.int/en/web/istanbul-convention/key-facts>

Csehi, R., & Zgut, E. (2020). 'We Won't Let Brussels Dictate Us': Euroseptic Populism in Hungary and Poland. *European Politics and Society*, 1-16.

Dassonville, R., & Hooge, M. (2018). Indifference and Alienation: Diverging Dimensions at Electoral Dealignment in Europe. *Acta Politica*, 53(1), 1-23.

DW. (2021). *Avrupa, Macaristan ve Polonya İçin Düğmeye Bastı*. (Erişim: 29.09.2021) <https://www.dw.com/tr/ab-macaristan-ve-polonya-için-düğmeye-basti/a-58279533>

Euronews. (2018). Macaristan Toplumsal Cinsiyetle İlgili Akademik Çalışmaları Yasakladı. (Erişim: 29.09.2021) <https://tr.euronews.com/2018/10/17/macaristan-toplumsal-cinsiyetle-ilgili-akademik-calismalari-yasakladi>

Euronews. (2021). *Macaristan AB tepkisi üzerine eşcinsellik yasasını referanduma götürüyor*. (Erişim: 29.09.2021) <https://tr.euronews.com/2021/07/21/macaristan-ab-tepkisi-uzerine-escinsellik-yasas-n-referanduma-goturuyor>

Fantini, A.-M. (2013). *Europe's Cassandra*. (Erişim: 29.09.2021) <https://www.catholicworldreport.com/2013/08/14/europes-cassandra/>

Finchelstein, F. (2019). *Faşizmden Popülizme*. (A. Karatay, Çev.) İstanbul: İletişim.

Flinders, M. (2012). *Defending Politics: Why Democracy Matters in the 21st Century*. New York: Oxford University Press.

Fraser, N. (2009). *Feminism, Capitalism and the Cunning of History*. (Erişim:28.09.2021) <https://newleftreview.org/issues/II56/articles/nancy-fraserfeminism-capitalism-and-the-cunning-of-history>

Gökarıksel, B., Neubert, C., & Smith, S. (2019). Demographic Fever Dreams: Fragile Masculinity and Population Politics in the Rise of Global Right. *Signs*:

Journal of Women in Culture and Society, 44(3), 561-587.

Graff, A., & Korolczuk, E. (2022). *Anti-Gender Politics in the Populist Moment*. New York: Routledge.

Hennig, A. (2018). Political Genderphobia in Europe: Accounting for Right-Wing Political-Religious Alliances against Gender-Sensitive Education Reforms since 2012. *Zeitschrift für Religion, Gesellschaft und Politik*, 2(2), 193-219.

Kantola, J., & Lombardo, E. (2019). Populism and Feminist Politics: The cases of Finland and Spain. *European Journal of Political Research*, 1108-1128.

Kourou, N. S. (2020). Right-Wing Populism and Anti-Gender Movements: The same Coin with Different Faces. *Policy Brief* (68), 1-9.

Kováts, E. (2017). The Emergence of Powerful Anti-Gender Movements in Europe and the Crisis of Liberal Democracy. M. Köttig, R. Bitzan, & A. Petö (Eds.), *Gender and Far Right Politics in Europe. Gender and Politics*. London: Palgrave Macmillan, 175-189.

Kovats, E. (2018). Questioning Consensuses: Right-Wing Populism, Anti-Populism and the Threat of 'Gender Ideology'. *Sociological Research Online*, 1-11.

Kovats, E. (2020). Post-Socialist Conditions and the Orbán Government's Gender Politics between 2010 and 2019 in Hungary. G. Dietze, & J. Roth (Eds.), *Right-Wing Populism and Gender: European Perspectives and Beyond*. Bielefeld: Transcript Verlag, 75-100.

Kovats, E., & Peto, A. (2017). Anti-Gender Discourse in Hungary: A Discourse without a Movement? R. Kuhar, & D. Patternotte (Eds.), *Anti-Gender Campaigns in Europe*. London: Rowman & Littlefield, 117-132.

Körösenyi, A., & Patkos, V. (2017). Liberal and Illiberal Populism. The leadership of Berlusconi and Orban. *Corvinus Journal of Sociology and Social Policy*, 8(3), 315-337.

Krastev, I. (2007). *The Populist Moment: The Elites vs. The People*. (Erişim:01.10.2021) <https://www.eurozine.com/the-populist-moment/>

- Krastev, I. (2018). Eastern Europe's Illiberal Revolution. *Foreign Affairs*, 97(3), 49-56.
- Kuby, G. (2011). *Gender Mainstreaming-A Cultural Revolution*. (Erişim: 02.10.2021) <https://pravoslavie.ru/45587.html>
- Kuhar, R., & Patternotte, D., (Eds.) (2017). *Anti-Gender Campaigns in Europe: Mobilizing Against Equality*. London: Rowman & Littlefield.
- Mair, P. (2013). *Ruling the Void: The Hollowing of Western Democracy*. London: Verso.
- Mayer, S., & Sauer, B. (2017). 'Gender Ideology' in Austria: Coalitions around an Empty Signifier. R. Kuhar, & D. Patternotte (Dü) içinde, *Anti-Gender Campaigns in Europe* (s. 23-40). London: Rowman & Littlefield.
- Mbembe, A. (2016). *The Age of Humanism is Ending*. (Erişim Tarihi: 02.10.2021) <https://mg.co.za/article/2016-12-22-00-the-age-of-humanism-is-ending/>
- Metz, T. R. (2015). Movement Entrepreneurship of an Incumbent Party: The Story of Hungarian Incumbent Party Fidesz and Civil Cooperation Forum. *Intersections: Eastern European Journal for Society and Politics*, 81-100.
- Mudde, C. (2004). The Populist Zeitgeist. *Government and Opposition*, 39(4), 541-563.
- Mudde, C. (2018). *Populism in the Twenty-First Century: An Illiberal Democratic Response to Undemocratic Liberalism*. (Erişim Tarihi: 15.02.2019) <https://publicseminar.org/essays/populism-in-the-twenty-first-century/>
- Mudde, C., & Kaltwasser, C. R. (2017). *Populism: A Very Short Introduction*. New York: Oxford University Press.
- Mueller, J.-W. (2016). *What is Populism?* Philadelphia: University of Pennsylvania Press.
- Nagy, A. (2020). The Non-Ratification of the Istanbul Convention – Gender Inequality in Hungary. *V4 Human Rights Review*, 2(3), 19-22.
- Odzic, A., & Bijelic, N. (2014). *Neo-Conservative Threats to Sexual and*

Reproductive Health & Rights in the European Union. CESI.

Reungoat, E. (2010). Anti-EU Parties and the People: An Analysis of Populism in French Euromanifestos. *Perspectives on European Politics and Society*, 11(3), 292-392.

Sauer, B. (2020). Authoritarian Right-Wing Populism as Masculinist Identity Politics. The Role of Affects. G. Dietze, & J. Roth (Dü) içinde, *Right-Wing Populism and Gender* (s. 23-40).

Spierings, N., & Zaslove, A. (2015). Gendering the vote for populist radical-right parties. *Patterns of Prejudice*, 49(1-2), 135-162.

Stanley, B. (2017). Populism in Cental and Eastern Europe. C. R. Kaltwasser, P. Taggart, P. O. Espejo, & P. Ostiguy (Eds.), *Oxford Handbook of Populism* (s. 140-160). Oxford: Oxford University Press.

Styczyńska, N. (2017). Eurosceptic Parties in the Central and Eastern European Countries. B. Leruth, N. Startin, & S. Usherwood (Eds.), *The Routledge Handbook of Euroscepticism* (s. 139-154). London: Routledge.

Taggart, P., & Szczerbiak, A. (2004). Contemporary Euroscepticism in the party systems of the European Union candidate states of Central and Eastern Europe. *European Journal of Political Research*, 43(1), 1-27.

Tidey, A. (2020). *Romania gender studies ban: Students slam new law as going 'back to the Middle Ages'*. (Erişim Tarihi: 02.10.2021) <https://www.euronews.com/2020/06/17/romania-gender-studies-ban-students-slam-new-law-as-going-back-to-the-middle-ages>

Vida, B. (2019). New Waves of Anti-Sexual and Reproductive Health and Rights Strategies in the European Union: Tne Anti-Gender Discourse in Hungary. *Sexual and Reproductive Health Matters*, 27(2), 13-16.

Wodak, R. (2015). *The Politics of Fear: What Right-Wing Populism Discourses Mean*. London: Sage.